

Puu kasvaa Ta Prohmin temppelistä.

Angkor Wat, temppelialueen symboli

Kuningas Suryavarman II (1113-1150) vahvisti khmerien kuningaskunnan valtaa laajentamalla alueita. Esimerkiksi nykyinen Kambodza liitettiin kuningaskuntaan. Kyseisen kuninkaan aikana kohosi Angkorin arkkitehtuuri loistoonsa. Silloin rakennettiin mm. **Thommanon**, **Chau Say Thevoda** ja **Angkor Wat**, joka oli Vishnu-jumalalle omistettu temppeli. Nykyisin kyseinen temppeli on kuvattuna Kambodzan lipussa. Tärkeimmät Suryavarman II:n aikana käydyt taistelut on kuvattu temppelirakennusten seinissä ja muureissa korkokuvina, joissa on yli 2000 kuvausta niin taisteluista kuin elämästä hovissa, rakentamisesta ja tavallisten ihmisten elämästä.

Thommanon on pieni temppeli, joka oli entisöity 1960-luvulla. Se on kuin Angkor Watt pienoiskoossa torneineen, tasanteineen ja korkokuvineen. Kaunis.

Chau Say Thevoda restauroivat parhaillaan kiinalaiset. Vieressä olevaan katokseen on koottu piirros- ja kuvakokoelma. Ensimmäisenä oli kuva temppelistä siinä kunnossa kuin se oli ennen kunnostustyön alkua. Sitten oli kuvia tutkimussuunnitelmista, yksityiskohtia rakennuksen eri kunnostusvaiheista, hahmotelmia tulevasta, rakennekuvia ja lopulta visiokuva valmiista lopputuloksesta. Näiden kuvien välityksellä tuli esille se valtava työmäärä, joka entisöijillä on tehtävänä.

Temppelialueen kuuluisin temppeli on Angkor Watt, jota luostarina ovat pitäneet buddhalaiset munkit 1400-luvulta lähtien. Sen vuoksi se on myös alueen tempeleistä parhaiten säilynyt. Kiipeäminen eri tasanteille ja torneihin oli melkoinen kokemus. Rappujen leveys oli n. 10 cm, joten sandaaleilla kävely oli vaikeaa. Onneksi olivat reunoilla kaiteet turisteja varten. Pyramiditemppelin tasanteilla oli kaupustelua, jota muualla temppelialueella ei ollut, paitsi uloskäynnin edustalla 'torilla'. Jollakin

Voiton sillan sivustapatsaita.

tasanteella esittivät nuoret taiteilijat khmerien perinneasuisia näytelmiä taistelusta, tanssia, laulua jne. Se oli nuorten yksityisyrityksyyttä, sillä maksuhan katsomisestakin toivottiin, samoin heidän seurassaan valokuvaamisesta. Rahana niin siellä kuin koko valtakunnassakin oli valtion oman rahan rinnalla USA:n dollari. Taala oli kova raha, ja se kelpasi joka paikkaan. Hinnoittelu niin kaupoissa kuin kahviloissakin oli dollareissa. Angkor Wat (wat = buddhalainen temppeli tai pagodi) vaikutti näkijästä sekavalta. Onneksi oli opas mukana! Ympäröivä vallihauta, jonka leveys on 250 m, jäi myös näkemättä, sillä temppelin torneihin ylös emme kiivenneet. Ainoastaan temppeliin mennessä kävelimme siltaa myöten, joka ylitti vallihaudan. Sen sisäpuolella oleva alue on 1300 m x 1500 m, ja itse temppelin pinta-ala on 1 neliökilometri. Seinien ja muurien korkokuvia on yli 2000. Ne ovat säilyneet hyvin munkkien huolellisessa hoidossa. Temppeliä rakennettiin 30 vuotta.

Naapurivaltio Champa valloitti Angkorin v. 1177 ja kaupungin kaikki puurakennukset sekä kivisten temppelien puuosat paloivat.

Buddhalainen Angkor

Jayavarman VII (1181-1220) oli valloittajakuningas. Hän taisteli takaisin Champalle menetetyt alueet ja otti hallintaansa Malakan niemimaan sekä nykyiset Burman, Vietnamin ja Annamin alueet. Tultuaan hallitsijaksi Jayavarman VII kääntyi mahayana-buddhalaiseksi. Valtion uskonnoksi tuli buddhalaisuus. **Angkor Tomin** alueen **Bayonin** temppelistä tuli keskeisin temppeli. Siihen hakattiin valtavat jättiläisen kasvot, jotka ovat klassisen khmer-arkkitehtuurin parasta antia. Lisäksi rakennettiin satoja muistomerkkejä. Tempeleistä kuuluisimpia ovat **Ta Prohm** ja **Preah Khan**. Myös rakennettiin teitä, suuri julkinen kylpylä, 102 sairaalaa ja 121 hostelsia pyhiinvaltelijalle. Jayavarman VII oli viimeinen kherien valtakunnan mahtava hallitsija.

Bayonin temppelin kiveen veistetyt jättiläisen kasvot ovat vaikuttavat. Nämä veistokset ovat eräs Angkorin temppelialueen tunnuskuva. Muut jättiläisten kuvat, 37 kappaletta, ovat käytävissä ja jäävät helposti huomaamatta, mutta pääsisäänkäynnin korkoveistokset jäävät kyllä muistoihin. Bayoniin johtaa neljä sisäänkäyntiä sekä Voiton käytävä, joka johtaa kuninkaalliseen palatsiin. Jokaisen käytävän sivulla on neljä suurta jättiläisen kasvokuvaveistosta ja lukuisia määriä pieniä demoneja. Eteläinen käytävä on pääsisäänkäynti temppeliin. Se on nähtävyys sinänsä kaikkin veistöksineen.

Babhuonin temppelin edustalla on 2,5 m korkea ja hyvin pitkä Elefanttiterassi. Sen seinämää koristavat korkokuvat elefanteista ja jättiläisistä. Oppaan kertoman mukaan kuningas nousi terassilla olevan korokkeen päälle ja puhui ylhäältä, jotta kaikki olisivat nähneet hänet ja kuulleet hänen puheensa. Samaisen terassin toisessa päässä on veistosrakennelma, jossa ylimpänä on veistos istuvasta buddhasta. Veistoksen nimi, Spitaalinen kuningas, pohjautuu mahdollisesti mytologiaan. Alkuperäinen veistos on Phnom Penhissä Kansallismuseossa, ja tämä on sen jäljennös.

Muita huomattavia kuningas Jayavarman VII:n rakennuttamia tempeleitä on mm. Ta Prohm. Se oli omistettu kuninkaan äidille. Sen sisustus myötäili buddhalaisuuden tyylillä, josta ei puuttunut kultaa eikä jalokiviä. Vieläkin sisäänkäytävissä on tulijaa tervehtimässä hymyilevä buddha-veistos ympärillään palavat kynttilät ja tuoreet kukka- ja hedelmäasetelmat. Ta Prohmien entisöintiä estävät viikuna- ja silkki-puuvilla-puut sekä niiden lankkujuuret. Puut kasvavat temppelissä, ja juuret ovat toisaalta romahduttaneet seinä, toisaalta tukeneet niiden pystyssäpysymistä. Mikäli puut poistettaisiin, temppeli romahtaisi täysin. Nyt juuria on vähän sahailtu pois, jotta edes varovainen ja vähäinen liikkuminen alueella olisi mahdollista. Kysyessäni oppaalta puun nimeä osoitti hän juurelle laitettua kylttiä, jossa luki SPUNG TETRAMERES NUDIFLORA, Datiscaecae. Erikoinen nähtävyys.

Toinen huomattava temppeli on Preah Khan (Pyhä miekka), joka oli omistettu kuninkaan isälle. Se oli kokonaisuus, jossa toimi luostarin lisäksi koulu. Siellä lienee ollut 1000 munkkia.

Buddhalaisuus tuhon kohteena

Kuningas Jayavarman VII:n tempeleistä ja monumenteista useimmat oli myöhemmin hindulaistettu, niin myös Preah Khan. Käytävien korkokuvissa buddhan kasvot oli tuhottu ja uusittu, samoin patsaita päät oli poistettu ja muutettu hindulaisiksi. Oppaamme johdolla kiersimme

Opas Mr. Sanh Sotheara ja kirjoittaja Angkor Watin raunioilla.

näissä tempeleissä toteamassa sitä, mitä uskonnollinen suvaitsemattomuus voi saada aikaan.

Valtakunta heikkenee

Pienenevää ja heikkenevää valtakuntaa v. 1220-1400 hallitsi 12 kuningasta. Uusia tempeleitä Angkoriin ei rakennettu. Hinayanistinen buddhismi ja sen papisto valloittivat uskonnollisen valtaaseman kuningaskunnassa.

Kiinalainen lähettiläs seurueineen vietti vuoden Angkorissa. Chou Ta-Kuan, eräs virkamiehistä, kirjoitti v. 1296 raportin Kambodzasta. Tuosta kirjoituksesta ovat peräisin tiedot varhaisimmista Angkorin vaiheista.

Kuningas Jayavarman VIII hallitsi maata 1300-luvun loppupuolella. Hän oli uskonnoltaan hindu. Hänen toimestaan poistettiin järjestelmällisesti buddhalaisuutta Angkorin tempeleistä, mm. Ta Prohmista ja Preah Khanista. Kuningas Jayavarman VIII:n kuoleman jälkeen Angkor jälleen buddhalistui. Munkit ottivat luostarikseen **Angkor Watin**, joten se säilyi vuosisatoja kestäneeltä hoitamattomuuden tuholta.

Angkor eurooppalaisten tietoisuuteen

Thait valloittivat vähitellen Kambodzan aluetta. He siirsivät pääkaupunkinsakin lähelle Angkoria. Khmerien kuningas Ponhea Pen siirsi pääkaupungin Angkorista Phnom Penhiin, nykyisen Kambodzan pääkaupungin paikalle.

Kambodzaa ovat hallinneet 1400-luvun loppupuolelta mm. siamilaiset eli thait, vietnamilaiset, espanjalaiset, laosilaiset, portugalilaiset, hollantilaiset, espanjalaiset, ranskalaiset ja japanilaiset.

Angkorissa vieraili useita tutkimusmatkailijoita ja lähetystyöntekijöitä 1500-1800-luvuilla. Ranskalainen kasvitieteilijä K. Henri Monhot vieraili v. 1860 Angkorissa, ja hän kirjoitti ja kuvitti näkemänsä kirjaksi Matkalla Siamissa, Kambodzassa, Laosissa ja Annamissa. Tämä kirja sai aikaan ensimmäisen turistikauden Angkorissa. Ranskalaiset kiinnostuivat alueesta ja aloittivat sen tutkimukset. He myös suunnittelivat sen kunnostusohjelman. Perustettiin koulu, Ecole Francaise d'Extreme Orient. Koulun toiminta lakkasi Vietnamin sodan vuoksi 1960-luvulla. Olojen vakiinnuttua 1990-luvulla koulun toimintaa jatkettiin. Se kouluttaa tutkijoita ja restauroijia Angkorin tuhoutumisen pysäyttämiseksi ja jo tuhoutuneen kunnostajiksi.

Kambodzan demokraattinen tasavalta

Punaiset khmerit, vasemmistolainen ryhmittymä, syntyi 1960-luvun puolivälissä. Sen johtajaksi kohosi Saloth Sar. Hän oli koulutuksensa ranskalaisessa yliopistossa saanut munkki. Punaisten khmerien johtajana hän käytti nimeä **Pol Pot**. Ryhmän hallinnassa Kambodza oli vuosina 1975-1979. Valtion nimi oli Kambodzan demokraattinen tasavalta. Ennen valtaantuloaan ryhmä käytti Angkorin tempeleitä piilopaikkanaan. Patsaita ja korkokuvia he käyttivät ampumisharjoituksiinsa maaleina tuhoten tietoisesti säilyneitä taidearteita. Kambodzassa otettiin käyttöön Kiinan mallin mukainen kommunistinen järjestelmä. Angkorin luostarin munkit surmattiin samoin kuin muutkin täysi-ikäiset buddhalaiset. Vietnamilaiset hyökkäsivät Kambodzaan v. 1979. Pol Pot joutui luopumaan vallasta, ja hän pakeni Kiinaan. Nykyisin tuosta ajasta kertoo Phnom Penhissä Sotamuseo, jonka esineet, kuvat ja elossa säilyneiden kertomukset menehtyneistä omaisistaan haastatteluteksteinä ovat järkyttävää luettavaa. Kyseisinä vuosina surmattiin n. 2 miljoonaa kambodzalaista.

Angkor UNESCON maailmanperintöluetteloon

Vietnamilaiset vetäytyivät Kambodzasta v. 1989. Entinen hallitsija, prinssi Sihanouk palasi v.1991 Kiinasta. Hänen johdolla asetettiin uusi hallitus. Valtion nimeksi tuli Kambodzan kuningaskunta. Uskonnoksi vakiintui theravada-buddhalaisuus, jonka siamilaiset munkit olivat jo 1400-luvulla tuoneet maahan. Nykyisin Kambodzassa on n. 95 % väestöstä buddhalaisia. Angkor otettiin v. 1992 UNESCON maailmanperintöluetteloon, ja se on listan uhanalaisin kohde. Monet kansainväliset järjestöt ovat yhteisvoimin korjanneet tempeleitä, rahoittaneet perustutkimusta sekä kouluttaneet kambodzalaisia tutkijoiksi ja temppelien korjaustehtäviin.

Lähteinä on käytetty oman näkemämme ja kokemamme lisäksi kambodzalaista julkaisua Siem Reap Angkor. Visitors guide, jonka ovat toimittaneet National Police & Ministry of Interior. 2005. Arvokasta tietoa antoi oppaamme Mr. Sanh Sotheara. Englis speaking guide. C/O Tourist Office Siem Reap Angkor. Cambodia. Lisäksi käytössä on ollut artikkeleita useista eri kirjoista.

Teksti: Sirpa Ollikainen
Kuvat: Juhani Ollikainen